

Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ ve Doç. Dr. Ayşe Derya IŞIK'ın İlkokuma Yazma Öğretimi Açısından Türkçedeki Ses ve Harflerin İncelenmesi konulu çalışması:

Günümüzde hızla gelişen beyin araştırmaları eğitim alanını doğrudan etkilemekte ve köklü değişimleri getirmektedir. Özellikle insan beyninin okuma sırasında yazılı kelimeleri tanıma ve anlama sürecinin açıklığa kavuşması üzerine ilkokuma yazma öğretiminde hızlı gelişmeler yaşanmaktadır. Yeni öğretim yöntemleri, teknikler ve ilkeler gündeme gelmektedir. İlkokuma yazma sürecinde öğretilecek ses, harf, hece, kelime ve metinlerin özenle seçilmesi ve dilde sık kullanılan öğelere öncelik verilmesi üzerinde durulmaktadır. Böylece dilde sık kullanılan öğelere dayalı ilkokuma yazma öğretim anlayışı ön plana çıkmaktadır. Bu süreçte çocukların yazılı kelimeleri hızlı bir şekilde tanıması, okuduklarını iyi anlaması, öğrenmek için okuması, okumadan zevk alması, bağımsız okuyucu olması ve zihinsel kaynaklarını etkili kullanması amaçlanmaktadır.

Dünyamızda Almanca, Fransızca, İngilizce, İspanyolca gibi dillerde sık kullanılan ses, harf, hece ve kelimelerin listesi hazırlanmakta ve eğitim sürecinde kullanılmaktadır. Bu durum alfabetik bir dil olan Türkçe için de önemli ve gereklidir. Türkçemiz ses, kelime ve dil yapısı yönüyle çeşitli zenginliklere sahip bir dildir. Türkçemizin ses zenginliği, düzenli ses ve harf ilişkisi, hece ve kelime türleri, somut-soyut gibi özellikleri öğretim sürecinde çeşitli yararlar sağlamaktadır. Ancak Türkçemizdeki ses, harf, hece ve kelimelerin bilimsel çalışmalara dayalı bir öğretim sıralaması yapılmamıştır. Bu araştırmada ilkokuma yazma öğretimi açısından Türkçedeki ses ve harflerin durumu, kullanılma sıklığı ile özelliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla Türk Dil Kurumu 11.baskı Türkçe Sözlükteki kelimelerle Kişi Adları Sözlüğündeki kelimeler incelemeye alınmıştır. Bu sözlüklerdeki kelimeler güncelleştirilmiş, eksik olanlar eklenmiş, bazı sözlük maddeler ve açıklamalar çıkarılmıştır. Böylece her iki sözlükten alınan toplam 120.151 kelime ile bu kelimelerde yer alan 788.318 harf incelenmiştir. Harflerin kullanım sıklığına göre oranları ve dağılımları belirlenmiştir.

Araştırma sonunda Türkçede **% 13.26 oranıyla en çok 'a' harfinin, ikinci sırada % 8.96 ile 'e' harfinin, üçüncü sırada ise % 7.88 ile 'k' harfinin kullanıldığı görülmektedir.** Yani Türkçede sesli harflerden 'a' ve 'e' sessiz harflerden ise 'k' harfi en sık kullanılan harflerdir. Bu üç harfin kullanım sıklığı % 30.10'dur. Diğer dillerle karşılaştırıldığında Türkçe, Fransızca, İtalyanca ve Almancada 'e'

ve 'a' harfinin kullanım oranının birbirine yakın olduğu ortaya çıkmaktadır. Ancak İngilizcede 'e' ve 'a' harfinin kullanım oranı çok düşüktür. Türkçenin diğer dillerden farkı 'k' harfidir. Türkçede 'k' harfi % 7.88 oranında kullanılırken diğer dillerde 'q' harfi dahil bu oran çok düşüktür. Yine Türkçede 'm' harfinin kullanımını % 6.06 iken diğer dillerde % 3 ve daha azdır. Buna karşılık Türkçede 'n' harfi kullanımını % 4.92 iken diğer dillerde % 7 civarındadır. Diğer dillere göre Türkçede 'r' ve 's' harfleri daha az, 'y' harfi ise daha sık kullanılmaktadır.

Kullanılma sıklığına göre Türkçede ilk üç sıradaki "a,e,k" harfleriyle metinlerin % 30.10'u, ilk beş sıradaki "a,e,k,i,l" harfleri ile % 43.20' si, ilk on sıradaki "a,e,k,i,l,m,r,n,t,ı" harfleriyle % 68.65'i yazılmaktadır. Bir başka ifadeyle Türkçede ilk on sıradaki sesli harflerle metinlerin % 33.27'si, sessiz harflerle %35.38' i olmak üzere toplam % 68.65'iyazılmaktadır. Bu yönüyle Türkçe İngilizceden üstün, Fransızcaya yakın değerdedir. Bu durum Türkçenin öğretim üstünlüğünü ortaya koymaktadır.

Türkçede sesli harfler % 41.22 oranında kullanılmaktadır. İngilizce ve Almancada sesli harf kullanımı Türkçeye göre % 3 oranında daha düşüktür. Türkçe bu yönüyle İngilizce ve Almancadan üstün, Fransızca ile yakın değerdedir. Türkçede sessiz harfler % 58.78 oranında kullanılmaktadır. En çok sessiz harf % 62.02 ile İngilizce, % 61.64 ile de Almancada kullanılmaktadır. Sessiz harflerin çok kullanılması ilkokuma yazma öğretimini güçleştirici olmaktadır. Türkçe sessiz harf kullanımı yönüyle İngilizce ve Almancadan üstün Fransızcaya yakındır.

İlkokuma yazma öğretimi açısından bir dilde sessiz harflerin az olması, bunların da çoğunlukla sürekli sessizler olması önemlidir. Sürekli sessizlerin en sık kullanıldığı dil Almancadır. Bunu İngilizce, Türkçe, Fransızca, İspanyolca ve İtalyanca izlemektedir. Süreksiz sessizlerin ise en sık kullanıldığı dil İngilizcedir. Bunu Türkçe, Almanca, İspanyolca, Fransızca ve İtalyanca izlemektedir. Bu sonuçlar Türkçenin İngilizceden üstün Fransızca ve Almancaya yakın olduğunu göstermektedir.

Türkçe kelimelerin dörtte biri sesli, dörtte üçü ise sessiz harflerle başlamakta, % 40'ı sesli, % 60'ı ise sessiz harflerle bitmektedir. Türkçedeki kelimelerin ilk ve son harflerinde en sık ' k' ve 'a' harfi kullanılmaktadır. Bu durum ilkokuma yazma öğretiminde 'k' ve 'a' harfiyle başlayan kelimelerin öncelikli olarak öğretilmesini gerektirmektedir. Türkçe kelimelerin başı ve sonunda "k,a,b,d,e,t"

gibi harflerin sık kullanılması okuma yazma sürecinde görsel tanıma ve baskın ayırt etme düzeyini artırmakta, kelimelerin daha çabuk ve kolay tanınmasını sağlamaktadır. Bu durum Türkçenin öğretim üstünlüğünü artırmaktadır.

Türkçede sürekli sessizlerle başlayan kelimeler % 53.75 oranındadır. Yani kelimelerin yarısından fazlası sürekli sessizlerle başlamaktadır. Bu durum kelime sonundaki harflerde % 68.76'ya çıkmaktadır. Buna karşılık süreksiz sessizlerle başlayan ve biten kelimeler ise yarından az ve üçte bir oranındadır. Kelimelerin çoğunluğunun sürekli sessizlerle başlaması ve bitmesi öğretim sürecini kolaylaştırıcı olmaktadır. Kelimelerin başı ve sonundaki seslerle melodi oluşturma, sesi uzatma, yükseltme, ritim, prosodi, tonlama yapma, oyun oynama gibi işlemler öğrenme sürecini zevkli hale getirmekte ve kalıcılığı artırmaktadır.

Araştırmada sık kullanılanlardan az kullanılanlara doğru harf sıralaması aekil mrntı suydo büşz gçph cvğöfj şeklindedir. Bu sıralama 2005 Türkçe Öğretim Programında verilen harf öğretimi sıralamasıyla büyük oranda örtüşmektedir. Ancak 2015 ve 2017 Türkçe Öğretim Programında verilen harf sıralamasıyla örtüşmemektedir. Kısaca 2017 Türkçe Öğretim Programında verilen harf öğretimi sıralaması Türkçede sık kullanılan harf sıralaması ile uyumlu değildir.

Diğer taraftan Türkçede en sık kullanılan ilk on harfin sıralaması ile F klavyedeki 7 harfin "a,e,i,k,l,t,m" sıralaması ve dizilişi örtüşmektedir. Bu durum F klavyenin Türkçede en sık kullanılan harflerle uyumlu olduğu göstermektedir.

Sonuç olarak ses, harf ve kelime kullanımı yönüyle Türkçenin başta İngilizce olmak üzere çoğu Avrupa dilinden üstün olduğu ve bu yapının Türkçenin öğretim üstünlüğünü artırdığı görülmektedir. Etkili bir ilköğretilere yazma öğretimi açısından 2017 Türkçe Öğretim Programındaki harf sıralamasının dilimizin yapısına uygun düzenlenmesi, öğretilere kelimelemlerin özenle seçilmesi, ders kitap ve materyallerin yenilenmesi, F klavye kullanımının yaygınlaştırılması ve Türkçemizin öğretim üstünlükleri konusunda yeni araştırmaların yapılması önerilmektedir.